

עברית מהסרטים' – לומדות מולטימדיה

להוראת עברית לדוברי שפות זרות

נורית סיוון ותמר וייל

הסרטים שנבחרו ללומדה 'עברית מהסרטים' הם ברובם סרטים תיעודיים העוסקים בנושאים תרבותיים וחברתיים בישראל. הם מתאימים לרמות בינוניות וגבוהות. בסרטים התלמידים נחשפים לשפת צעירים ומבוגרים, בני המעמד הבינוני ובני מעמד הפועלים, תושבי המרכז ותושבי עיירות הפיתוח, חילוניים ודתיים. התמליל המלווה את הסרט, המילון, אפשרויות ה'דפדוף' מהשאלות לוודאו וחזרה וסרטוני העזרה - ידידותיים למשתמש ומאפשרים גם לימוד עצמאי.

צפייה בסרטים משולבת בתהליך רכישת השפה

לומדת המולטימדיה 'עברית מהסרטים', שפותחה ביחידה לעברית, נועדה להקנות מיומנויות של הכרת עברית טבעית, אותנטית ולא מעובדת, בדרך היוצרת חוויה רגשית ומעוררת מחשבה. לבחירה בסרטים כדי להקנות את המיומנויות הללו יש יתרונות מובהקים, לנוכח מקומם המרכזי של כלי התקשורת בהווי החיים המודרניים. בעזרת הטכנולוגיה המתקדמת של המולטימדיה ניתן לבסס לומדות על סרטים ולכלול בתוכן טקסטים, סוגים שונים של שאלות והקלטת דיבור. במעבדות המחשב של היחידה לעברית יש כיום 6 יחידות מוכנות בסדרת 'עברית מהסרטים'. כל סרט קוצר לאורך של כ-25 דקות, וחולק ל-7 עד 10 קטעים. משך העבודה על כל סרט הוא כ-90 דקות. סרטון עזרה בעברית ובאנגלית זמין בכל מסך לאורך הלומדה.

מטרת הלימוד היא להקנות לתלמידים כלים להבנה של התוכן הגלוי והסמוי של הסרט, ברמה המתקרבת לזו של ישראלים שעברית היא שפת אימו. בסרטי הלומדה התלמידים נחשפים לשפתם של צעירים ומבוגרים, בני המעמד הבינוני ובני מעמד הפועלים, תושבי המרכז ותושבי עיירות הפיתוח, חילוניים ודתיים, קריינים מקצועיים ושיחות יומיום. בהתאם למטרותנו להציג סרט אותנטי, ללא עיבוד וללא הקלות, השתמשנו בטכנולוגיה של המחשב כדי לבווד את הקשיים העומדים בפני הלומד ולאפשר לו עבודה בצורה מודולרית; הקשיים המאפיינים את הסרטים הם מבטא זר, דיבור לא ברור, שיחה רבת משתתפים, משפטים קטועים ומילים לא מוכרות.

אפיוני המולטימדיה

נורית סיוון ותמר וייל הן מורות בכירות ביחידה להוראת עברית באוניברסיטה העברית, ירושלים. הלומדות נמצאות עתה בתהליך הפקה ורכישת זכויות יוצרים. נבדקת האפשרות להעלות את הלומדות על האינטרנט. פרטים יופיעו באתר בית הספר לתלמידים מחו"ל, <http://overseas.huji.ac.il/hebrew.asp>, הלומדה 'לטוס עם הציפורים' נמצאת ב'אקדמון', חנות הספרים של האוניברסיטה העברית. המעוניינים במידע נוסף או להיות ברשימת התפוצה של 'עברית מהסרטים', יוכלו לכתוב ל sfatarbut@roth.hul.huji.ac.il

כדי לענות על קשיים אלה מופיע בצד הסרט תמליל מדויק. התלמיד יכול לקרוא את התמליל לפני הצפייה, תוך כדי צפייה או לאחריה. הוא יכול לעצור את הסרט ולהתמקד בתמליל. הוא יכול גם להעלים את הטקסט ולצפות בסרט בלעדיו. צפייה ללא עזרת תמליל מתאימה לשלב שבו התלמיד כבר פיענח את הקטע ועכשיו הוא מסוגל לצפות בסרט ללא עזרה. כמו במכשיר וידאו רגיל, יש אפשרות לנוע קדימה ואחורה בסרט, לפי הצורך.

מילון עשיר עומד לרשות הלומד. מקישים על מילה קשה ונפתח חלון ובו פירוש המילה בעברית קלה ובאנגלית, מלווה בדרך כלל באיור קליל. המילון מכיל גם מידע על דמויות או מקומות הנזכרים בסרט.

בסיום כל קטע התלמיד נדרש לענות על שאלות. מטרת השאלות היא לכוון להבנה, לארגן את התוכן של הסרט, לעמוד על דברים שבמשתמע ולמקד את תשומת הלב בעיקר. סוגי השאלות: רב ברירה, סידור כרונולוגי של אירועים, התאמה בין טורים, סיווג משפטים לפי קטגוריות, ועוד. מקום מרכזי ניתן בלומדה להפעלה בהבעה בעל-פה: התלמיד נדרש להקליט תשובה לשאלה פתוחה. לאחר שהקליט את התשובה, הוא יכול לשמוע את עצמו ולחזור על ההקלטה לפי הצורך. בשלב הבא הוא קורא ושומע את תשובת המערכת וקובע לעצמו ציון בהתאם לדיוק בתוכן ובניסוח. לפי בחירתו הוא יכול לשמוע את השאלות ואת התשובות.

הלומד יכול לחזור לקטע הווידיאו כדי למצוא את התשובה לשאלה. הווידיאו נפתח במקום המתאים והטקסט שבו נמצאת התשובה מודגש. המילון זמין גם בשאלות. הלומדה מאפשרת לראות את קטעי הסרט ברצף מבלי להתעכב על שאלות ההבנה. בדרך כלל התלמידים עושים זאת לאחר שעבדו בקפדנות על השאלות, ויש גם תלמידים המעדיפים להתחיל בצפייה רצופה. ניתן גם לעבוד בצורה אקסטנסיווית ולבחור קטעים מסוימים לעבודה על השאלות. תלמיד שעבד בצורה אינטנסיווית על הלומדה, פיצח את קשיי ההבנה והקליט את תשובותיו, יזכור חלק ניכר מן הסרט ויוכל אחר כך לצפות בסרט המקורי ללא קשיי שפה.

בסיום העבודה על הלומדה נפתח דף סיכום הישגים, הניתן להדפסה. דף הסיכום כולל קוד, המאפשר לתלמיד, שיצא מן הלומדה באמצע העבודה, לחזור ללומדה בכל עת ובכל מחשב, והלומדה נפתחת במקום שעזב אותה ובציון שהגיע אליו.

האמצעים שסקרנו למעלה – התמליל המלווה את הסרט, המילון, אפשרות ה'דפדוף' מהשאלות לווידיאו וחזרה וסרטוני העזרה – ידידותיים למשתמש ומאפשרים גם לימוד עצמאי, ללא עזרת מורה.

במסגרת הלימודים בכיתה, הסרטים הם חלק מיחידת לימוד שלמה. כל סרט מלווה בחוברת שיש בה תרגילי אוצר מילים ותרגילי הבעה. לנוחיות המורה נמצא בכל חוברת הטקסט המלא של הסרט, ובו מודגשות כל המילים המופיעות במילון של הסרט.

תיאור סרטי הלומדה והחברות הנלוות אליהם

הסרטים שנבחרו ללומדה 'עברית מהסרטים' הם ברובם סרטים תיעודיים העוסקים בנושאים תרבותיים וחברתיים בישראל. הם מתאימים לרמות בינוניות וגבוהות.

להלן תיאור קצר של תוכני הסרטים והחברות הנלוות אליהם. כאמור, בכל חוברת נמצא גם הטקסט המלא של הסרט, ובו מודגשות כל המילים המופיעות במילון של הסרט.

'לכל דבר מחיר'

תסריט ובימוי: דפנה לוי, הפקה: בית הספר לקולנוע ע"ש שפיגל, ירושלים, 1994.
מתאים לרמת מתחילים-בינוניים.

זוהי קומדיה משעשעת על רומן המתפתח בין זאביק זורניצר, 'אלוף-המחירים' העובד במרכול, לבין זרחית, קופאית העובדת באותו מקום. זאביק מחליט להשתתף בתחרות בשעשועון הטלוויזיה 'לכל דבר מחיר', כדי לזכות במכונית הפרס ובליבה של זרחית, אך במהלך התחרות נוצר קונפליקט בין נאמנותו לזרחית לבין שאיפתו לזכות בפרס הגדול, והמתח פג רק בסוף הקטע השמיני, האחרון.

תוכן החוברת:

בסרט יש עיסוק נרחב במספרים. יש בו אוצר מילים הקשור למוצרי מרכולים ולתחרות. החוברת כוללת ארבעה פרקים של פרקי קריאה, תרגילי הבעה בעל-פה ובכתב ומשימות: לפני הצפייה, אחרי הצפייה, שיעורי בית והעשרה. בסוף החוברת יש מילון הכולל 150 מילים באנגלית, רוסית, ספרדית, צרפתית, ערבית ואמהרית.

'יצאתי לחפש אהבה, תכף אשוב'

תסריט, בימוי והפקה: דן קציר, 1996.
הסרט מתאים לרמת בינוניים-מתקדמים.

זהו שילוב של סרט תיעודי עם סיפור אישי של סטודנט במגמת קולנוע באוניברסיטת תל-אביב. הסטודנט הוא דן קציר, שסבו אהרון נרצח בשדה התעופה בן-גוריון בידי מחבל יפני בשנת 1972.

בקטע מרגש בסרט המצלמה מתמקדת בסבתו של דן. בעודה מספרת לו על סבו ועל הרומן ביניהם, קוטע את שיחתם פיגוע ברחוב דיזנגוף ומעלה את הזיכרון הנורא של רצח הסב.

הסרט מתרחש בתקופת האינתיפאדה הראשונה, והוא מתעד אירועים בחודשים שקדמו לרצח רבין (בחודש נובמבר בשנת 1994) ולאחריו. הסרט שוזר את הממד האישי בציבורי ובצבאי, ומתוך כך מצטיירת תמונה אמינה של התקופה מנקודת ראותו של פלח מסוים בחברה הישראלית.

המצלמה עוקבת אחר תגובות של צעירים בימים הקשים ההם ובו-בזמן מתארת את חיפושיו של דן אחר חברה ואת הקשר ההולך ומתפתח ביניהם. בסיפור האהבה הזה יש רגעים של שמחה ושל הומור, המפגיגים את המתח ומחזירים את הצופה להווי חיים נורמלי.

תוכן החוברת:

תרגילים לחזרה על אוצר המילים ונושאים להבעה בשאלות השונות שהסרט מעלה.

'גיני וג'יני'

תסריט, בימוי והפקה: מיכל אביעד, 1997.

הסרט מתאים לרמת בינוניים-מתקדמים.

זהו סרט כמעט תיעודי העוקב אחר קיץ אחד בחייהן של גיני וג'יני, דודניות בנות 17 מבת-ים, חברות בלב ובנפש. הן נעות בין ילדות לבין נשיות, בין משאלות וחלומות לבין המציאות המשפחתית והחברתית שבה הן חיות. אחת מן הבנות מתמודדת עם משבר גירושין של הוריה ונטישת האב, והיא שוקלת חזרה בתשובה. השנייה מתמרדת נגד סמכות ההורים. פינה חמה מוצאות הבנות אצל סבתן, המגלה פתיחות ורוח צעירה. המצלמה מתעדת עימותים אופייניים שבין מתבגרים להוריהם, בעיות בבית הספר ויחסים עם חברות וחברים בעיר חוף בישראל, על סף גיוס לצבא, עסוקים ביחסים שבינו לבינה וגם בחיפוש אחר משמעות החיים.

תוכן החוברת:

תרגילים לחזרה על אוצר המילים ונושאים להבעה בשאלות השונות שהסרט מעלה.

'בית שאן, סרט מלחמה'

תסריט, בימוי והפקה: דורון צברי ורינו צרור, 1997.

הסרט מתאים לרמת בינוניים-מתקדמים.

הסרט מספר על קבוצת הכדורגל 'הפועל בית-שאן', הנאבקת על מקומה בליגה הלאומית. העיר כולה מגויסת לתמיכה בקבוצה, וכל משחק הוא שיחת היום. המתח לקראת כל משחק חדש גובר. רוב חברי הקבוצה והאוהדים הם ילידי המקום, והסרט מתאר אותם כספורטאים, כבעלי מקצועות שונים ובמסגרת המשפחה.

הסרט שזור ברגעים של מתח ושל הומור, של גילוי לב ושל נאמנות קבוצתית. מתוארים בו היחסים הדו-ערכיים בין המאמן לבין הקבוצה, ומתוארת התייחסותן של נשות הספורטאים למקצוע של בעליהן. ילד חסר בית, שמנהל הקבוצה לוקח אותו תחת חסותו, הופך להיות אוסף הכדורים של הקבוצה ומשתקם.

בסוף הסרט, לאחר תבוסות בכל משחקי הליגה של העונה, הקבוצה זוכה בניצחון במשחק האחרון ונשארת בליגה הלאומית.

תוכן החוברת:

משחק רביעיות עם 14 סדרות מצוירות מתוך המילים הקשורות לכדורגל המופיעות בסרט. בנוסף החוברת כוללת תרגילי חזרה על אוצר המילים ונושאים להבעה.

'לטוס עם הציפורים'

תסריט ובימוי: בניה בן נון. הפקה: בשיתוף החברה להגנת הטבע ומשרד הביטחון, 1994.

הסרט מתאים לרמת מתקדמים.

הסרט עוסק בבעיית הדו-קיום בין ציפורים נודדות ובין מטוסים: כחצי מיליארד עופות חולפים מדי שנה מעל המרחב האווירי המצומצם של ישראל. מרחב זה הומה מטוסים צבאיים ואזרחיים הנמצאים בסכנה תמידית של התנגשות עם בעלי הכנף. הסרט מתאר את הבעיה ומספר על מחקר שערך חיל האוויר בנושא זה, בשיתוף עם החברה להגנת הטבע. בזכות המחקר ירד במידה ניכרת מספר ההתנגשויות של ציפורים במטוסים והשמים הפכו בטוחים יותר.

תוכן החוברת:

הד האולפן החדש 87, חורף תשס"ד 2004

© כל הזכויות שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך התרבות והספורט

חזרה על אוצר המילים בתרגילים סגורים ובפרויקט הבעה בכיתה בנושא כביש חוצה ישראל. כך התלמידים מתרגלים את אוצר המילים העיקרי של הלומדה בהקשר חדש. החוברת כוללת גם שני קטעי העשרה הקשורים לנושא הסרט. חומר נוסף בעברית על כביש חוצה ישראל ניתן למצוא באתר החינוכי של 'סנונית': <http://www.snunit.k12.il/seder/transportation>

'והיה באחרית הימים'

תסריט: דוד שיץ. במאי: אמנון טיטלבוים. הפקה: שירות הסרטים הישראלי, 1991. הסרט מתאים לתלמידים מתקדמים.

זהו סרט תיעודי המתאר קבוצות דתיות משיחיות (יהודית, מוסלמית ונוצרית), החיות בירושלים ומכינות את עצמן לביאת המשיח. כל אחת מהן טוענת לעליונות של תפיסתה ולחזקה של דתה בעיר.

קבוצה יהודית אחת מתכוננת לבניית בית המקדש השלישי, מכינה דגם של בית המקדש ואת כלי הקודש. קבוצה שנייה מאמינה שאין לזרז את ביאת המשיח ושבניית המדינה קודמת לבניית המקדש.

הקבוצה המוסלמית מאמינה שהאיסלאם ישלוט בעולם ומרכזו יהיה בירושלים. הקבוצה השלישית, הנוצרית, מאמינה בגבולות ההבטחה, ובכך שישו יחזור לעולם כמשיח ושהיהודים יכירו בו כמשיחם. הסרט מתחיל ומסתיים בחזון אחרית הימים מישעיהו פרק ב'.

תוכן החוברת:

חזרה על אוצר המילים בתרגילים סגורים ופרויקט הבעה בכתב על עמדותיהם של יהודים, מוסלמים ונוצרים לגבי הנושאים המועלים בסרט.